

per sensum primum, qui
de Anima (text. 66).
ad motum liberi ar-
quod attribuitur illi motui
justificatione apparet. Mo-
et per intellectum et
motus mentis simul esse
cogitari possint: quia
et per actum intellectus
voluntati, quia objectum
vel intellectum, ut Phi-
Anima (text. 54). Sed na-
præcedit, sicut objectum
potentiae; unde cum
sit per fidem, justificatio

dicendum, quod motum liberi
infunditur, oportet accipi
Actus autem fidei per-
affectus perfecto existente:
qui vult, ut Augustinus dicit;
in justificatione semper ad-
et his duobus anima Deo
potest esse dubium quin
actus fidei conjungatur, ex
caritati præsentatur: sicut
nunquam est in actu nisi
actu existentem.

primum, quod timor est remota
nunquam enim ad gratiam
inceditur. Nos autem loquimur
sua ad gratiam, cum qua

an, quod non oportet in eo-
et perfectionem in rebus
quia dispositio facta in priori
in factam in posteriori, sicut
dispositio ad perfectionem
in motu in intellectu factus
in motum affectus.

in quaestione dicendum,
in rebus naturalibus, in quibus
altera introducit, propter
est corruptio alterius, o-
utrumque; ita in justifica-
et culpa expellitur, o-
voluntatis secundum pro-
que. Et ideo sicut per mo-
disponitur ille qui ju-
dicandam; ita per motum
in, oportet quod ad culpam
et ideo in justificatione
oportet esse dispositionem
enim; sed in justificatione
oportet dispositionem esse
adducendum gratiam, scilicet
in Deum; alteram ad ex-
et motum liberi arbitrii in

dicendum, quod fervor dile-
ctionis conjunctum habet o-
fervor dilectionis ad dimi-
tatur sine peccati detesta-
sioni culpae respondeat.

an, quod conversio ad Deum
in illam quantum in se est,
non commutabile sufficit ad
conversio ad peccatum quasi

removens impedimentum. Vel dicendum, quod etiam
in peccato conversio non facit culpam sine aver-
sione; et similiter oportet duo esse in justificatione.

Solutio V. Ad quintam quaestionem dicendum,
quod illa quae per accidens se habent ad aliquid,
non includuntur ab illo. Remissio autem culpae
se habet accidentaliter ad gratiae infusionem, quia
accidit ex subjecto in quo culpam invenit: posset
enim esse infusio gratiae sine hoc quod culpa re-
mitteretur, sicut in statu innocentiae fuit, et in
Christo homine quantum ad primum instans suae
conceptionis; et ideo infusio gratiae non includit
culpae remissionem. Unde cum ad justificationem
impii, de qua loquimur, sit necessaria culpae re-
missio, oportet quod communeretur gratiae infu-
sioni; et sic sunt quatuor quae requiruntur in ipsa
justificatione: scilicet gratiae infusio, culpae remissio,
motus liberi arbitrii in Deum, et motus liberi ar-
bitrii in peccatum.

Ad primum ergo dicendum, quod objectio illa
procedit de effectu proportionato causae qui inclu-
ditur in ipsa causa; non est autem ita de peccati
remissione, ut dictum est.

Ad secundum dicendum, quod peccatum et gratia
non se habent sicut affirmatio et negatio, vel sicut
privatio et habitus: quia aliquis potest esse gratia
destitutus, et tamen non habebit peccatum; sicut
patet de Adam secundum illos qui dicunt eum non
fuisse in gratia creatum, quia peccatum aliquid po-
nit vel esse vel fuisse in peccante. Transeunte e-
nim actu peccati, adhuc peccatum præcedens ma-
net aliquo modo in ipso peccante, secundum quod
ex eo reus apud Deum officitur, sicut etiam actus
meritorii manent, ut supra, dist. 14, dictum est; et
ideo ratio non procedit.

ARTICULUS IV.

Utrum culpae remotio naturaliter præcedat gratiae infusionem.

Ad quartum sic proceditur. 1. Videtur quod
culpae remotio naturaliter præcedat gratiae infu-
sionem. In Psalm. 62 (1), ubi super illud: *Sic in san-
cto apparui tibi*, dicit Glossa (Augustini): *Nisi quis
prius sinit in isto deserto (id est malo) in quo est,
nunquam perveniet ad bonum.* Ergo remissio mali
culpae est prior quam perventio ad bonum gratiae.

2. Praeterea, remissio culpae et infusio gratiae
se habent sicut illuminatio et purgatio. Sed pur-
gatio præcedit illuminationem, secundum Diony-
sium (de cael. Hierar., cap. 7). Ergo et remissio
culpae præcedit gratiae infusionem.

3. Praeterea, in quolibet motu recessus a termi-
no a quo, præcedit accessum ad terminum ad quem:
vel tempore, si sit motus successivus; vel saltem
natura, si sit mutatio subita. Sed justificationis ter-
minus a quo est culpa; terminus ad quem est gra-
tia. Ergo remissio culpae præcedit infusionem gra-
tiae.

Sed contra est, quia causa naturaliter præcedit
effectum. Sed infusio gratiae est causa remissionis
culpae, quia infundendo gratiam Deus peccata re-
mittit. Ergo infusio gratiae præcedit.

Praeterea, Ambrosius dicit (2 lib. de Offic., cap.
5 et 5), quod perfecta virtus in animam intrans,

(1) Nicolaus: Nam super illud Psalm. 62, etc.

iniquitatem tollit. Sed prius est unumquodque naturaliter quam agat. Ergo prius est virtus et gratia, quam peccatum tollat.

QAESTIUNCULA II.

Uterius. 1. Videtur quod motus liberi arbitrii praecedat gratiae infusionem. Quia dispositio praecedat naturaliter perfectionem. Sed motus liberi arbitrii est dispositio ad gratiam. Ergo naturaliter praecedat gratiae infusionem.

2. Praeterea, gratiae infusio et culpae remissio se concomitantur. Sed motus contritionis, qui est motus liberi arbitrii in peccatum, causat culpae remissionem. Ergo est prior quam gratiae infusio.

3. Praeterea, justificatio impii, ut ex dictis patet, est culpae remissio. Ergo illud quod sequitur ad culpae remissionem, sequitur ad justificationem. Sed motus liberi arbitrii non sequitur ad justificationem, sed est de essentia. Ergo non sequitur peccati remissionem; et sic idem quod prius.

Sed contra, motus liberi arbitrii, scilicet contritio, est meritorius. Ergo est informatus gratia. Sed gratia informans actum est prior eo, cum sit causa ejus. Ergo gratiae infusio et culpae remissio praecedunt motum liberi arbitrii.

Praeterea, actus primus praecedat actum secundum. Sed gratiae infusio et culpae remissio pertinent ad actum primum, qui est forma; motus autem liberi arbitrii sive in Deum sive in peccatum, pertinent ad actum secundum, qui est operatio. Ergo prior est eis gratiae infusio.

QAESTIUNCULA III.

Uterius. 1. Videtur quod motus liberi arbitrii in peccatum praecedat motum liberi arbitrii in Deum. Quia motus liberi arbitrii in peccatum maxime videtur ad timorem pertinere. Sed timor praecedat caritatem, ut Augustinus dicit (epist. 120, cap. 18). Ergo et motus liberi arbitrii in peccatum praecedat motum liberi arbitrii in Deum, qui est caritatis.

2. Praeterea, motus liberi arbitrii in peccatum est quasi removens prohibens. Sed non sequitur motus ad terminum debitum nisi remoto prohibente, sicut patet in motu locali. Ergo motus liberi arbitrii in peccatum praecedat motum liberi arbitrii in Deum quasi in finem debitum.

Sed contra, motus liberi arbitrii in Deum est motus fidei; motus autem liberi arbitrii in peccatum est motus poenitentiae. Sed fides praecedat poenitentiae virtutem, sicut supra dictum est. Ergo videtur quod motus liberi arbitrii in Deum sit prior quam motus liberi arbitrii in peccatum.

Solutio I. Respondeo dicendum ad primum questionem, quod omnis prioritas secundum ordinem naturae aliquo modo reducitur ad ordinem causae et causati: quia principium et causa sunt idem. In causis autem contingit quod idem est causa et causatum, secundum diversum genus causae, ut patet in 2 Physic. (text. 50), et in 3 Metaph. (text. 2): sicut ambulatio est causa efficiens sanationis, et sanatio est causa finalis ambulationis; et similiter de habitudine quae est inter materiam et formam: quia secundum genus causae materialis materia est causa formae quasi sustentans ipsam, et forma est causa materiae quasi faciens eam esse

actu secundum genus causae formalis. Ex parte autem causae materialis se tenet secundum quemdam reductionem omne illud per quod materia efficitur propria hujus formae, sicut dispositiones et remotiones impedimentorum; et ideo in generatione naturali quando corruptio unius est generatio alterius per hoc quod forma una inducitur et alia expellitur, remotio formae praecedentis se tenet ex parte causae materialis; et ideo secundum ordinem causae materialis praecedat naturaliter introductionem alterius formae; sed secundum ordinem causae formalis est e contrario. Et quia forma et finis et agens incidunt in idem numero vel specie, ideo etiam in ordine causae efficientis introductio formae prior est: quia forma prior introducta, est similitudo formae agentis, per quam agens agit; et similiter in ordine causae finalis: quia natura principaliter intendit introductionem formae, et ad hanc ordinat expulsionem omnis ejus cum quo non potest stare formae introductio. Unde cum gratiae infusio et remissio culpae, ut ex dictis patet, se habent sicut introductio unius formae et expulsio alterius, constat quod secundum ordinem causae materialis remissio culpae praecedat infusionem gratiae; sed secundum ordinem causae formalis, efficientis et finalis, infusio gratiae natura prior est; et propter hoc etiam utrumque invenitur dici causa alterius. Infusio enim gratiae est causa remissionis culpae per modum causae formalis; sed extirpatio vitiorum dicitur operari virtutum ingressum per modum causae materialis.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

Solutio II. Ad secundam questionem dicendum, quod de ordine illorum motuum liberi arbitrii ad gratiae infusionem et remissionem culpae, est multiplex opinio.

Quidam enim dicunt, quod motus praedicti praecedunt; et concedunt quod motus liberi arbitrii in Deum est motus fidei non formatae, sed informis; et motus liberi arbitrii in peccatum est motus attritionis, non contritionis: quia omne quod praecedat gratiam, non potest esse per gratiam formatum. Sed hoc non potest esse: quia in ipso motu contritionis justificatur poenitens, sicut in ipso actu ablutionis baptismalis justificatur puer baptizatus. Tunc autem aliquis justificatur quando gratiam recipit; unde simul cum gratiae infusione et justificatione est motus contritionis; sed motus attritionis praecedat quasi praeparatorius. Nos autem nunc non loquimur de praeparatoriis ad justificationem, sed de his quae intrant substantiam ipsius.

Et ideo quidam dicunt, quod gratiae infusio praecedat motus liberi arbitrii in Deum et in peccatum, ut possit eos informare; sed culpae remissio sequitur ad utrumque. Sed hoc non potest esse: quia inter gratiae infusionem et culpae remissionem non cadit medium, quia hoc est ejus effectus primus et principalis. Et praeterea, sicut ad contritionis motum requiritur quod adsit gratia; ita quod absit culpa; quia cum ea esse non potest.

Et ideo alii dicunt, quod gratiae infusio et culpae remissio praecedunt motus praedictos simpliciter. Sed hoc etiam non videtur usquequaque verum: quia illi motus non requirerentur ad justificationem, nisi aliquam causalitatem haberent respectu illius.

Et ideo dicendum est, quod aliquo modo gratiae infusio et culpae remissio praecedunt; aliquo autem

modo praedicti motus: quod patet ex simili in generatione naturali, quae est terminus alterationis. In eodem enim instanti terminatur alteratio ad dispositionem quae est necessitas, et generatio ad formam; et tamen secundum ordinem naturae utrumque est prius altero aliquo modo: quia dispositio quae est necessitas, praecedit formam secundum ordinem causae materialis; sed forma est prior secundum ordinem causae formalis; et secundum hunc modum illa qualitas consummata est etiam formalis effectus formae substantialis, secundum quod forma substantialis est causa accidentalium; et ideo cum isti motus, qui sunt in ipsa justificatione impii, sint quasi dispositio ultima ad gratiae susceptionem suo modo, praecedunt quidem in via causae materialis, sed sequuntur in via causae formalis; et ideo nihil prohibet eos esse formatos, quia hoc ad rationem et perfectionem esse formalis pertinet; sicut qualitates quae introducuntur simul cum forma substantiali, quodammodo formantur per formam substantialem; et sicut qualitas praedicta ante sui consummationem et formae introductionem non erat formata, sed informis; ita etiam est de motu liberi arbitrii, si tamen continuatus in fine perficitur per gratiae infusionem. Nec est inconueniens: quia etsi sit aliquo modo idem secundum genus naturae, non tamen est idem secundum genus moris. Contingit enim unum motum secundum genus naturae esse virtutis et vitii secundum genus moris, sicut patet de illo qui cundo ad Ecclesiam mutat intentionem de malo in bonum.

Et per hoc patet responsio ad objecta.

Solutio III. Ad tertiam questionem dicendum, quod motus liberi arbitrii in Deum, ut ex dictis patet, directe respondet gratiae infusioni; motus autem liberi arbitrii in peccatum directe respondet remissioni culpae; unde eadem ratio est de ordine morum ad invicem, et de ordine remissionis culpae ad infusionem gratiae.

Ad primum ergo dicendum, quod Augustinus loquitur de timore servili, cuius actus non est motus liberi arbitrii qui est simul cum justificatione: quia timor servilis non est simul cum gratia, quae est motus informativus; et ideo ratio non est ad propositum.

Ad secundum dicendum, quod ratio illa procedit, quod sit prior in via causae materialis, ad quam reducitur remotio impedimenti.

Ad tertium dicendum, quod ordo qui attenditur inter virtutes, est secundum quod eliciunt actus suos, quod per modum causae formalis faciunt; et ideo ratio illa procedit secundum viam causae formalis.

ARTICULUS V.

Utrum justificatio impii sit miraculosa.

Ad quintum sic proceditur. 1. Videtur quod justificatio impii sit miraculosa. Quia, sicut dicit Augustinus (super Joan. tract. 72), majus est deo sapio facere pium quam creare caelum et terram. Sed creatio caeli et terrae est miraculosa. Ergo et justificatio impii.

2. Praeterea, quanto est major resistentia, tanto difficilius actio. Sed in creatione non est aliqua resistentia: quia quod non est, non potest resistere; in justificatione autem impii est contrarietas resi-

stens, scilicet impietas inventa in eo. Ergo est difficilior; et sic idem quod prius.

3. Praeterea, omnis actio divina, quae sit praeter ordinem illius rei in quam operatur, est actio miraculosa; sicut praeter ordinem cadaveris est quod ad vitam reparatur; et ideo resuscitatio mortui divina virtute facta, est miraculosa. Sed quod voluntas ad aliquid trahatur, contra ordinem ipsius est, in quantum est libera. Cum ergo in justificatione impii trahatur a Deo ad bonum, videtur quod justificatio sit miraculosa.

Sed contra, justificatio non est praeter spem proveniens. Sed hoc est de ratione miraculi. Ergo justificatio non est miraculosa.

Praeterea, miracula dicuntur quae raro accidunt. Sed frequenter aliqui justificantur. Ergo non est miraculosa actio.

QUAESTIUNCULA II.

Uterius 1. Videtur quod infusio gratiae et remissio culpae non sint in eodem instanti. Gratia enim non datur nisi digno. Sed nullus est dignus in quo culpa est. Ergo gratia datur ei a quo culpa jam remota est; et sic non sunt simul.

2. Praeterea, gratia adveniens expellit culpam. Sed nihil agit nisi postquam est. Gratia autem non prius est quam insit. Ergo oportet quod gratia prius sit in subiecto quam culpam expellat; et ita non sunt simul tempore gratiae infusio et culpae remissio.

3. Praeterea, culpa et gratia non sunt in eodem instanti in anima: quia contraria non sunt simul in eodem. Ergo instans in quo ultimo est culpa in anima, est aliud ab illo instanti in quo primo est gratia in ipsa. Sed inter quaelibet duo instantia est tempus medium. Ergo prius tempore expellitur culpa ab anima quam gratia infundatur.

Sed contra, inter prius et posterius temporis cadit tempus medium. Sed postquam culpa est expulsa ab anima, non est in ipsa, nec gratia inest antequam infundatur. Ergo si prius tempore culpa expellatur quam gratia infundatur, erit aliquod tempus in quo anima gratia et culpa carebit; quod est impossibile: quia dato quod in illo tempore moreretur, neque iret ad infernum neque ad paradysum finaliter; quod est impossibile.

Praeterea, remissio culpae et infusio gratiae se habent in justificatione sicut introductio unius formae et expulsio alterius in generatione naturali. Sed illa duo sunt in eodem instanti. Ergo et haec duo. Probatio mediae. Quia terminus cujuslibet motus est in instanti. Sed utrumque praedictorum est terminus alterationis, ut in 6 Physic. (text. comm. 43) dicit Commentator. Ergo sunt in eodem instanti.

QUAESTIUNCULA III.

Uterius 1. Videtur quod sit successiva. Quia nullus motus est in instanti. Sed in ipsa justificatione est motus liberi arbitrii. Ergo non est in instanti, sed successiva.

2. Praeterea, sicut intellectus est simplex, ita et liberum arbitrium est simplex. Sed propter simplicitatem intellectus impossibile est simul plura intelligere. Ergo propter simplicitatem liberi arbitrii impossibile est liberum arbitrium simul ferri ad diversa. Ergo cum in justificatione impii sit motus